

สรุปประเด็นสำคัญจากการกล่าว Keynote Remarks ของนายปิติ ดิษยทัต รองผู้ว่าการ ธปท.

หัวข้อ “Resilience as the New Competitive Advantage”

ในงาน Bangkok Business Summit 2026: Reinvent Thailand, Resilience ASEAN<sup>1</sup>

วันที่ 3 กันยายน 2569

ในยุคปัจจุบันที่โลกต้องเผชิญกับปัจจัยกระทบที่ทวีความรุนแรงและผันผวนขึ้นอย่างต่อเนื่อง (Global Shocks) ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงของราคาน้ำมัน อัตราภาษี ความตึงเครียดทางภูมิรัฐศาสตร์ การเปลี่ยนผ่านทางเทคโนโลยีอย่าง AI และสภาพภูมิอากาศที่ผันผวน ส่งผลให้ทุกประเทศต้องเผชิญกับแรงกระแทกเดียวกันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ด้วยเหตุนี้ ความสามารถในการฟื้นตัวและความยืดหยุ่นในการปรับตัว (Resilience) จึงไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือเพื่อความอยู่รอด แต่เป็นแกนหลักของการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันยุคใหม่ (Resilience as the new competitiveness) เพื่อผลักดันให้ระบบเศรษฐกิจสามารถเติบโตได้อย่างต่อเนื่องท่ามกลางความไม่แน่นอน

### การฟื้นตัวจากวิกฤต: ภาพสะท้อนเปรียบเทียบเศรษฐกิจไทยและสหรัฐอเมริกา

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบอัตราการเติบโตของ GDP ต่อหัว ในช่วง 30 ปีที่ผ่านมา จะเห็นภาพความยืดหยุ่นและความสามารถในการฟื้นตัวต่อวิกฤตที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน:

- ทิศทางการชะลอตัวถาวรของเศรษฐกิจไทย:** ทุกครั้งที่เศรษฐกิจไทยเผชิญแรงกระแทกครั้งใหญ่ (เช่น วิกฤตต้มยำกุ้ง วิกฤตการเงินโลก และวิกฤตโควิด-19) อัตราการเติบโตเฉลี่ยในระยะยาวจะชะลอตัวลงอย่างถาวรและไม่สามารถกลับไปสู่แนวโน้มการเติบโตเดิม โดยในช่วงหลังวิกฤตต้มยำกุ้ง (ปี 2543-2550) GDP ไทยเติบโตเฉลี่ยที่ **8.3%** แต่หลังวิกฤตการเงินโลก GFC (ปี 2553-2562) ชะลอตัวลงมาอยู่ที่ **3.5%** และในยุคหลังโควิด-19 (ปี 2564-2568) เติบโตลดลงอีกเหลือเพียง **2.7%**
- ขีดความสามารถในการกลับตัวของสหรัฐฯ:** แม้สหรัฐฯ จะเผชิญวิกฤตรุนแรงหลายครั้ง แต่มีความยืดหยุ่นทางเศรษฐกิจสูง จึงสามารถปรับตัวและหมุนกลับสู่แนวโน้มอัตราการเติบโตเดิมที่เฉลี่ยประมาณ **2%** ได้เสมอ การมีความยืดหยุ่นทางเศรษฐกิจที่สูง จะช่วยให้รับความเสี่ยงได้มากขึ้นเพื่อสร้างการเติบโตเฉลี่ยระยะยาวที่สูงขึ้น

### สองปัจจัยสำคัญเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการฟื้นตัวจากวิกฤต

- Shock Absorption Capacity (ความสามารถในการรับแรงกระแทก):** ประเทศไทยมีภาคการเงินที่เข้มแข็ง ทั้งในมิติเสถียรภาพต่างประเทศ ความมั่นคงของธนาคารพาณิชย์ และตลาดทุน ตลอดจนมีเสถียรภาพทางการคลังที่ช่วยให้ประเทศผ่านพ้นช่วงวิกฤตโควิด-19 มาได้ แต่ความสำคัญเร่งด่วนในระยะต่อไป คือการเสริมสร้างเกราะป้องกันทางการเงินให้กับภาคครัวเรือนและกลุ่มผู้ประกอบการ SMEs

<sup>1</sup> เป็นหนึ่งในงาน Road to Thailand ที่ปูทางสู่การประชุม IMF–World Bank Group Annual Meetings ในวันที่ 12-18 ตุลาคม 2569

2. **Adaptability/Agility (ความสามารถในการปรับตัว):** คือความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว โดยอาศัยการจัดสรรทรัพยากรที่มีศักยภาพและความคล่องตัวของภาคธุรกิจ (Firm Dynamism) เพื่อลดต้นทุนของในปรับตัวและรับมือกับแรงกระแทกทางเศรษฐกิจได้ดีขึ้น

### ความคล่องตัวของภาคธุรกิจไทยเสื่อมลงในหลายด้าน

- **การเติบโตของรายได้และผลิตภาพปรับลดลงอย่างต่อเนื่อง:** ข้อมูลอัตราการเติบโตของรายได้ธุรกิจไทยลดลงจาก **15.7%** (ยุคหลังวิกฤตต้มยำกุ้ง) เป็น **8.1%** (ยุคหลัง Global Financial Crisis) และหดตัวเหลือเพียง **4.4%** ในยุคหลังโควิด-19 เช่นเดียวกับการเติบโตของสินทรัพย์ที่ลดลงจาก **11.8%** เป็น **8.8%** ขณะที่ความสามารถในการทำกำไร (วัดจาก ROA) ลดตัวลงจาก **8.2%** เหลือเพียง **6.2%**
- **อัตราการเข้า-ออกของธุรกิจ (Churn Rate) ลดลง:** ค่าเฉลี่ยการหมุนเวียนของภาคธุรกิจลดลงจากเดิมที่ **29.1%** (ช่วงปี 2555-2555) เหลือเพียง **19.7%** (ช่วงปี 2563-2567) สะท้อนภาพธุรกิจขาดการเปลี่ยนผ่านและไม่มีผู้เล่นหน้าใหม่เข้ามาในตลาด
- **การไหลของเงินทุนไม่สอดคล้องกับศักยภาพของธุรกิจ (Wrong-way Flow of Capital):** ในช่วงปี 2556-2567 ทรัพยากรและเงินทุนไม่ได้ไปสู่ธุรกิจที่มีศักยภาพในการสร้างผลิตภาพได้มากที่สุด โดยบริษัทที่ผลิตภาพลดลงกลับมีสินทรัพย์เติบโตเพิ่มขึ้นถึง **17.6%** ขณะที่กลุ่มบริษัทที่มีผลิตภาพสูงกลับมีสินทรัพย์ลดลงในช่วง **-10.0% ถึง -17.8%**
- **SMEs รุ่นใหม่ไม่มีพื้นที่ให้เติบโต และเข้าสู่สังคมธุรกิจสูงวัย (Bonsai Firms):** แม้กลุ่ม SMEs ที่มีอายุไม่เกิน 10 ปี จะเป็นกลุ่มที่มีผลิตภาพสูงสุด (ROA เฉลี่ย **5% ถึง 6.5%**) แต่กลับมีบทบาทในเศรษฐกิจลดลงอย่างมาก โดยจากที่เคยมีรายได้อยู่ที่ **4.4%** ในช่วงหลังวิกฤตต้มยำกุ้ง เหลือเพียง **0.2%** ในช่วงหลังโควิด-19 ไม่สามารถเติบโตได้อย่างเต็มประสิทธิภาพหรืออยู่ในภาวะที่เรียกว่า "บริษัทบอนไซ" คือแม้จะอยู่รอดได้แต่การขยายกิจการจำกัดโดยรายได้ของ SMEs ที่ก่อตั้งในปี 2556-2567 เติบโตขึ้นเพียง **27%** หลังดำเนินธุรกิจได้ 10 ปี เมื่อเทียบกับรุ่นก่อนหน้าที่เติบโตได้สูงถึง **75%**
- **ธุรกิจที่ไม่มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น (Zombie Firms):** สัดส่วนบริษัทซอมบี้ในประเทศไทยเพิ่มขึ้นจาก **2.7%** ในปี 2556 เป็น **4.7%** ในปี 2560 และสูงสุดที่ **6.4%** ในปี 2565 ในช่วงวิกฤตโควิด-19 ซึ่งส่งผลเสียเป็นอย่างมากต่อกระบวนการสร้างสิ่งใหม่เพื่อทดแทนสิ่งเก่าในระบบเศรษฐกิจไทย

### ความท้าทายจากมาตรการทางการค้าด้านสิ่งแวดล้อมโลก

การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงจากสภาพภูมิอากาศไม่ใช่เพียงการตั้งรับเพื่อลดความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม (Defensive) แต่เป็นการเตรียมความพร้อมเชิงรุกเพื่อรักษาและเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของ

ประเทศ (Offensive Adaptation) ปัจจุบันมาตรการทางการค้าที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมทั่วโลกเพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดด จากประมาณ 200 มาตรการ ในปี 2563 เป็นมากกว่า 700 มาตรการ ในปี 2568

- **ผู้ส่งออกไทยมีความเสี่ยงสูงจากมาตรการด้านสิ่งแวดล้อม (High Exposure):** มาตรการสำคัญของสหภาพยุโรป (EU) เช่นมาตรการปรับคาร์บอนก่อนเข้าพรมแดน (CBAM) กฎระเบียบสินค้าที่ปราศจากการตัดไม้ทำลายป่า (EUDR) และกฎระเบียบด้านบรรจุภัณฑ์ที่ยั่งยืน (PPWR) ส่งผลกระทบต่อผู้ส่งออกไทยถึง 3,344 ราย หรือคิดเป็น 53% ของผู้ส่งออกไทยไปสหภาพยุโรปทั้งหมด โดย 31% เป็นกลุ่มสินค้าหลักที่ปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิตได้ยาก และ 23% พึ่งพาการส่งออกไปยังตลาดสหภาพยุโรป เป็นหลัก จึงมีข้อจำกัดในการกระจายความเสี่ยงไปยังตลาดอื่น
- **ผลกระทบที่เกิดขึ้นจริงรุนแรง:** ผลศึกษาของสถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์ (PIER) พบว่าหลังการประกาศมาตรการ CBAM ในปี 2563 มูลค่าการส่งออกของกลุ่มธุรกิจที่เกี่ยวข้องปรับตัวลดลง 14.4% เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มที่ไม่ได้มีผลกระทบ และเมื่อมาตรการเริ่มมีผลบังคับใช้ในปี 2563 เกิดผลกระทบขึ้นอย่างรุนแรงยิ่งขึ้นโดยมูลค่าการส่งออกลดลงถึง 24.2% โดยเฉพาะผู้ส่งออกรายย่อยที่ขาดแคลนทรัพยากรการเงิน เทคโนโลยี และความสามารถในการปฏิบัติตามมาตรฐาน (Compliance)
- **ผลกระทบมีแนวโน้มที่จะขยายตัวเป็นวงกว้าง:** สหภาพยุโรปเป็นเพียงจุดเริ่มต้นของการยกระดับมาตรการทางการค้าด้านสิ่งแวดล้อมเนื่องหลายประเทศกำลังเดินหน้าไปในทิศทางเดียวกันโดยสหราชอาณาจักร (UK) มีแผนจะเริ่มบังคับใช้มาตรการของตนเองในเดือนมกราคม 2570 ขณะที่ประเทศออสเตรเลียและประเทศคู่ค้าที่สำคัญอื่น ๆ ก็อยู่ในระหว่างพิจารณาเตรียมดำเนินมาตรการในลักษณะเดียวกัน

### ประเทศไทยจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงเพื่อให้สามารถแข่งขันได้

ความยืดหยุ่นทางธุรกิจไม่สามารถสร้างขึ้นได้โดยลำพัง แต่เกิดจากความร่วมมือของทุกภาคส่วน ที่ผ่านมารพท. ร่วมมือกับภาครัฐ สถาบันการเงิน และภาคเอกชน ช่วยกันขับเคลื่อนการยกระดับความสามารถในการแข่งขันของภาคธุรกิจไทย โดยเฉพาะการสร้างระบบนิเวศทางการเงินที่เอื้อต่อการเติบโตและปรับตัว ซึ่งมีทั้งโครงการที่ลงมือทำแล้ว และโครงการที่อยู่ในระหว่างการศึกษา ได้แก่

- **การเพิ่มความสามารถในการบริหารความเสี่ยงด้านสินเชื่อ (Credit Risk):** การจัดตั้ง Data Bureau และช่องทาง SME Credit Portal เพื่อแก้ปัญหาข้อมูลไม่สมบูรณ์และลดช่องว่างการประเมินความเสี่ยงของธนาคาร ปรับปรุงระบบค้ำประกันสินเชื่อ และการลดต้นทุนจากการผิดนัดชำระหนี้ผ่านการปรับปรุงกระบวนการล้มละลาย และพัฒนาขั้นตอนการบังคับคดีให้สะดวกรวดเร็วและประหยัดค่าใช้จ่ายมากยิ่งขึ้น เพื่อช่วยขับเคลื่อนอัตรา Churn Rate และกระตุ้นให้สถาบันการเงินกล้าปล่อยสินเชื่อได้มากยิ่งขึ้นภายใต้ความเสี่ยงที่เหมาะสม

- **การเพิ่มความหลากหลายของแหล่งทุน (Funding Diversity):** เร่งขับเคลื่อนการจัดตั้งกลุ่มธนาคารไร้สาขา (Virtual Banks) เพื่อลดต้นทุนการดำเนินงานโดยใช้เทคโนโลยี รวมถึงขยายขีดความสามารถการระดมทุนนอกภาคธนาคาร เช่น **Venture Capital (VC), Private Equity (PE), Private Debt, และ Crowdfunding** เพื่อสนับสนุนเงินทุนให้กับกลุ่มผู้ประกอบการยุคใหม่
- **ยกระดับความปลอดภัยและประสิทธิภาพ:** ใช้นวัตกรรมทางการเงินดิจิทัลและการแปลงสินทรัพย์เป็นโทเคน (Tokenization) ควบคู่กับการเสริมสร้างมาตรการป้องกันภัยทุจริต การหลอกลวง และอาชญากรรมทางการเงินอย่างเข้มงวด

นอกจากการยกระดับภาคการเงินแล้ว การปฏิรูปเชิงโครงสร้างของประเทศยังเป็นสิ่งจำเป็น ขาวดีคือ วันนี้ทุกภาคส่วนต่างตระหนักร่วมกันถึงความจำเป็นของการปฏิรูปอย่างจริงจัง อย่างไรก็ตาม การปฏิรูปเชิงโครงสร้างจะสำเร็จได้ ต้องอาศัย “ความร่วมมือจากทุกภาคส่วนของสังคม” (Whole-of-Nation Approach) ซึ่งในขณะนี้ถือเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสม เนื่องจาก

- ประเทศไทยกำลังจะเข้าเป็นประเทศสมาชิกของ OECD จึงสามารถใช้จังหวะเวลานี้ผลักดันมาตรการปฏิรูปกฎระเบียบต่างๆ ให้สอดคล้องกับการเป็นสมาชิก OECD
- ประเทศไทยอยู่ระหว่างการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 14 โดยอยู่ในช่วงสุดท้ายของการจัดทำ และจะเริ่มใช้ในปีหน้า ซึ่งแผนพัฒนาจะเน้นเรื่อง “การเพิ่มผลิตภาพ” และ “การเปลี่ยนผ่านเศรษฐกิจ” เป็นหัวใจสำคัญ โดยเน้นการสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดสรรทรัพยากร การปรับตัว ความเท่าเทียม และที่สำคัญคือ “การลงมือทำจริง”
- การขับเคลื่อนโครงการ Reinvent Thailand Initiative ที่เป็นความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และภาคการเงิน เพื่อปฏิรูป 7 อุตสาหกรรมยุทธศาสตร์ โดยมีตัวอย่างที่เริ่มทำจริง คือ **แผนแม่แบบปฏิรูปภาคเกษตรและเกษตรแปรรูป** ที่เป็นความร่วมมือระหว่างสถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์ (PIER) ของ ธปท. และผู้นำภาคเอกชน ซึ่งเปรียบเสมือนโครงการนำร่องที่เน้นการใช้กลไกตลาด นวัตกรรม และการแก้ปัญหาเชิงลึกตลอดห่วงโซ่อุปทาน โดยมีกรณีศึกษาที่สามารถต่อยอดสู่การปฏิบัติได้จริง และมีกำหนดเปิดตัวภายในสิ้นเดือนนี้

การปฏิรูปเชิงโครงสร้างทั้งหมดนี้มีหัวใจสำคัญ คือเพื่อฟื้นฟูศักยภาพการเติบโตของภาคธุรกิจ โดยมีเป้าหมายปลายทางคือ การยกระดับผลิตภาพของประเทศ (Productivity) ซึ่งถือเป็นแกนที่แท้จริงของการสร้างความยืดหยุ่นและภูมิคุ้มกันที่ยั่งยืนของเศรษฐกิจไทย